

Predectvo slova

Milému a srácnému priateľovi
Jurichovi Taškovi -
bratovi umelckého slova

s plnou srdca

Ján Frituš

ú
Lilina 3. 10. 1986.

Ján Krátek
Svedctvo slova

(Vybrané básne)

VYDAVATELSTVO OSVETA

T 18 / FRAT 1-4

KATOLICKÁ UNIVERZITA
V RUŽOMBERKU
Univerzitná knižnica
Hrabovská 105/21
034 01 RUŽOMBEROK

D1

Dnes nad zlato

Dnes nad zlato sú srdca nepokoje,
čo pretavujú v čin a horia ohňom snov,
čo neboja sa právd, nech akékoľvek to je,
čo jadro vecí pretvárajú na domov.

Dnes nad zlato je ľudské teplé slovo,
keď prihovára sa ti nežne deň čo deň —
podeľ sa so všetkým, len s ľuďmi hovor,
len s nimi prekuješ sa v čisté svedomie.

Dnes nad zlato sú priatelia a lásky,
čo s nami boli v boji, ba aj v zápolí.
Aj z dvojtvária čas príde strhnúť masky,
lebo ten život ťažko prežiť napoly.

Odviata a vždy blízke

O čo sa podelíme

Ďaleké hory určili nám piesne,
májové dni jak symfónia včiel —
oblaky zakotvili pri nás presne,
keď úsmev nenápadne odišiel.

Tátoše šťastia klesli do záprahu,
tátoše biedy vzali osud do pysku,
cválajú, letia ponad slnka dráhu,
posledný pozdrav hahó — rodisku.

O čo sa deliť? O čo, lásky moje?
Kto by tu ešte veril babským poverám.
Na biede ostríme si všetky boje.
Pod nami kolíše sa osudový trám.

Vlastné stigmy

Svedomie vyplavené. Úder na gong. Na súboj!
Pôjdeme, drahá Carmen, do arény.
Už zvoní čierne kastanety, drahý môj.
Do noci vykrvácal mesiac poranený.

Havrany dávno potratili ku nám smer.
Ktože nám príde z ruky osud hádať?
Pili sme z hriechu kalvárie, pili na úver
a privčas zadúšali na prsiach si hada.

Hlas náš sa prepadáva. Popraskaný zvon.
Páliť nás bude láska, páliť vlastné stigmy.
Dni zabrechali. Zubiská a ston.
Rodisko ošarpané. A čas nedovidný . . .

V poli

Studený vietor zachytil sa do korún
a do tráv,
chlapčiská pália vňať a zaháňajú dážď.
Aj šarkan za šarkanom k ohníku sa sunie.
Bohaté novolunie.
Bohatá vernisáž.

Chlebová vôňa ako vrstva na plastickej
mape.
Aj úsmev, aj rany.
Na čas a priestor život náš je vyrátaný.
Čím ďalej v bolestiach sa nevyznáš.
A predsa život i v tých ranách krásny je,
kto ho nie tak slepo,
ale otvoreným zrakom chápe.
Chlebová vôňa ako vrstvy na osudnej mape...

Tak rád by objal šire polia
a nevynechal ani jednu byľ!
Nech vífazstvá a prehry akokoľvek tešia,
bolia —
sú čakania a scény, čo si toľko preľúbil,
sú vášne, boje, sú aj príkoria,
sú vzácne sny, čo v triumfálnostiach prichodia,
lebo je nevýslovným šťastím odpúšťať
a milovať

a nazývať sa bratom,
kto vieru v ľudstvo nestratil,
keď človek človeku bol katom.

Hľadáme bod

Oči sú plné
lútosti.
Kto nás to núti k lune,
keď nevie ako uhostiť

buriča, čo sa búri sám
tak často proti vám aj proti sebe,
čo vyhol všetkým kulisám
a dejstvá odkrajoval o vode a chlebe.

A výstup za výstupom
šinie sa.
Monológ odistený na iskrení tupom.
Prekliaty život, zabudnutá finesa.

Hľadáme bod. Aj bolesť ťažko zastrieť.
Môj Archimedes, čože nám to vypadlo?
Nocľahy opustené. Zatuchnuté šiatre.
Čas opiera sa. Zaškrípalo kyvadlo.

Už seba samého tu hráš,
opona hore.
Vrátili vstupné. Rozčesnutá samopaš.
Pod nami oklamané more.

Zlý som ja herec,
aj mama chcela, aby som bol kňaz —
vo vojnách nepadol som prvej strele,
nech osud prišiel akokoľvek na pretras.

Plameň a trýzeň pretavili verše,
čo dneska z toho mám —
Mesiac sa odkopáva ponad topole a jelše,
v kuchyni starý ošúchaný otoman.

Oká a slučky.
vietor ich kníše za slová,
niekto sa do myšlienok chytá poľahučky
jak na predjarí triaška marcová.

Hľadáme v sebe sny a rodnú hlinu,
hviezdy nás potratili nad kvetmi.
Dohrala platňa. Posúvajú inú.
Obhraná ihla. Do tmy pieseň zasvieť mi

okrajom duše,
veď dávno som sa s láskou vyrovnal —
voš po vši prežiera a kúše,
aj báseň samoty už stúpila nad normál.

Kto nás to príťahuje?
Studienky sťahujú sa do skaly.
Všade sú myšlienky a ruje.
Pramienky čisté, keby sme sa ku vám dostali!

Na pergamen

XIII

Na Šefranicu mesto tiahne v strašnom more,
pod hlavu ukladá si krajec rodných hrúd —
škovran ho zdvíha do piesní a po úmore
hľadá si hniezdo pod krídlami oddýchnuť,

lebo aj vtáky svietia ako Iudia do kameňa,
jak do súbojov katedrály farský chrám.
Z dvoch veží dávny tieň ma nechal. Som tu sám,
sám s vami, ktorých čas a priestor pozamieňa,

aby sme dostali sa do sôch, tabulí a skla.
Taký je zákon odchádzania na koreni.
Ale aj tam sa červ dá ako v kostnej dreni,

aby raz najslávnejšia sláva vyhasla.
Na ciferníku zadaždených slov sa jasní
a rodná dedovizeň spieva plná básní.

XIV

A rodná dedovizeň spieva plná básní,
v pramienkoch ulíc odskakujú iskry hviezd,
cez prsty presievame čas a popol vzácny,
zem poníženú, čo už toľko stihla niesť . . .

Zbierame slnko pre slzy a farchy svoje,
aj slová otcov, čo tak klesli do útrob.
V troch rečiach zaznačili do kníh vzdych a boje,
tú najčistejšiu lásku zavial Milkov hrob.

Hojím si oči pri studienkach na Frambore,
stvrdnuté vrásky, ktoré nevyplavil čas.
Ale ja počujem už hučať hymnu v zbore,

tú hymnu, ktorú vezme aj čas na pretras.
V podsteniach arkád chronoston sa chveje.
Na slnku tvojej slávy zunia zlaté deje.

Do kameňa

(Úryvok)

Utíšte mi srdce,
pozhášajte svetlá,
zastavte epidémiu slov,
aby som počul toto mesto kvitnúť,
aby som odpečatil hĺbky mramorových nádher,
aby som ostal večným dychom pred vchodom do lásky.
Žilina je spev, Žilina je túžba,
strieborná báseň utiera nociam slzy,
lebo aj kameňovanie hviezd už stíchlo nad Dubňom,
keď ruky zažali sa od kvetov.
Lavičky uchytané od lásky.
A mesto moje zapustené do živičných ciest
v troch vodách umýva si svoje samoty.

.....

Na brehoch Váhu patrola zašlých vekov drieme.
Už ju nikto nebudí. Zdvihli sa široké vody
a múry na koreni bolesti a strachu
políhali do bahna a marasu.

Hahó, reťazové mosty stredovekých úzkostí.
Aj Váh si píska novú kaskádovú pesničku,
preskakuje minulosť cez kamienky pod Budatínom
a po bronz, kameni a skle sa zbierajú
pramienky večnosti.
A v diaľke sa rozsvietilo mesto.

Časobitie a zvonohra.
Obzory ovenčené živickou.
Doďaleka vyzváňa Burian zvon.

Z rozhladne Dubňa na šnúrku navliekam perly,
neodviate verše rozvíchrených čias,
korunu zlatú ti kladiem,
dúhový oblúk nehynúcej slávy

ó, rodné mesto, moja láska večitá.

Zapadnutý kolorit

Okolo stola sedávali sme vždy šiesti,
každého mama po poriadku osloví —
a kde sa naje šesť, tam sa ešte siedmy zmesť.
Zatmenie reči. Prvé slovo otcovi.

Dlžoba ako stará petrolejka
čoraz viac hľadala si u nás kút.
Len noc, len tá nám ako hviezda veľká
plachetku rozprávok vždy prišla rozťahnuť.

Falošný guľáš poľahky sme zvečerali,
zavše aj pochytali hviezdy v tanieri.
Máte sa vy skoro ako králi —
hlas otcov do maminej slzy zamieril.

Ako sme neraz usínali s Bystrozrakým,
Valibuk strážil čudné fahy na stene.
Nad horou krúžil drak a prečudesné vtáky,
tie všetky úzkosti a triašky zasnené.

A príbeh s príbehom sa nad stolčekom stelú,
aj keď už mama dávno stiahla knôt.
Odbilo štvrt a pol aj celú.
Len oči ešte dlho viseli tu naprázdno.

Bolo čo zabúdať a bolo čo aj znášať,
načo to komu dneska hovoriť.
Život má iné javiská a inakšieho hráča.
rozprávky dávne, zapadnutý kolorit.

Aj dneska uspávajú deti večerníčkom,
čosi je v telke, čosi na páske aj na platni.
Len tajuplné tiene za tým sníčkom,
tie sú už dávno za horami, za vtákmi . . .

Nedohraná romanca

Tak sladko bolo u nás v pološere
pri okne v malej izbietke
poznávať piecku, stôl i dvere
a čítať verše pri sviečke.

Tam v kúte husle opustené,
utíchol u nás dávno Beethoven.
Romancu F dur nedohral som žene
a v rýmoch ľahšiu bolesť nepoviem.

Raz dieťa moje hrať tu bude melódie,
ožijú čierne bodky z čiar.
Odviaty večer tiká, ku svetlu sa bije.
Tie detské piesne tvár mi vyznačia.

Na biely obrus diaľky prestierame,
aj hviezda k nám si svetlo naladí.
Voniame životom a vždy sme v dráme.
Sny ako padajúce snehy. Ako balady.

Odviaty motív

Ešte tu niečo nenápadne zachvelo sa,
slza po prítulnosti zasmutnela ako púšť.
Len časom uniká z nás farchy glosa,
odviaty motív zatiahnutých úst.

V radostných hymnách ospieval si krásu zeme,
cedielkom slnka preliat rým.
Povrieslom dúhy lúče poviažeme —
najsladším príkorím.

Do vázy ryje slza tajné hieroglyfy,
úchytky rozchytaných čias.
Aj básnik zaostril si na rozhraní svoje stichy
jak sedmorakých ozvien hlas.

Keby som dožil

Keby som dožil zmenu storočia a tisícročia,
mal by som presne osemdesiatštyri.
Vtedy už z Mesiaca sa odpálime ku Venuši
a piť sa budú iba hviezdne elixíry.

Možno si ešte štrngnem. Možno napíšem aj sonet
a rozpálení chlapci povedia mi: Pite, sváko!
Zem premieňa sa na ticho. Aj úsmev opadáva.
Slnko sa sťahuje a na rade je eskadrila vtákov.

A možno budem dávno v čiernej zemi,
mesiac a hviezdy zakrešú mi sviečku.
Kým odtrhne sa zo súhvezdia svetlo básne,
možno aj moji žiaci pripíšu ma k dnešku.

A bude ľahko chvieť sa medzi vetrami a časom
a bude celkom blízko fialové nebe.
A čo priam dotkneme sa Marsu,
najďalej bude predsa k človeku a k sebe?

A na zemi je toľko hviezd

Škrtol som o teba
a zapálil sa stofarebný ohňostroj.

Chveješ sa ticho nad polnocou kvetov
ako vták, čo naučil sa spievať rannú rosu.
Päť prstov na šmykľavom zipse tvojho drieku.
Závratné búrky,
rozpálené vyznania,
poddajné vzdory krutých dotykov,
plastický zemepis výbuchov a kopcov,
dolín a strmín.

Na tvojom tele skúmam históriu triašky,
miestopis a pásma večných nálezísk,
vodopád krvi,
vzdor a súcit,
najvzácnejšie katedrály,
stĺporadie pohanského obradu.

Ó, nepokojné fjordy za úplnku prs.

Ovocie ďalekých plachetníc,
ovocie nenačatých hriechov,
z ktorého šupka sa bude sťahovať,
ako sa sťahujú
rolety, blúzky a sukne.

Opona netušených drám,
opona, kde už slovo nezostarne,
opona, kde si bolesť odpúšťame,
opona, čo nám lásku nevyhodí na oči.

Vždy je tu čosi nové a živé,
mučivé ako túžba,
priesvitné ako vyprahnutá púšť,
nenásytné ako kameňovaná mladost,
v ktorej sa žije medzi snom a dychom,
medzi dvoma súmrakmi,
medzi stamodtiaľ a nikam,
medzi samotou, čo praská pod nohami
ako hviezdy zachytené o krovie.

Tak jednoducho milujeme
a tak ťažko si odpúšťame.

Sme plní dňa
a plní seba a plní zeme.
A na zemi je toľko hviezd,
a na zemi je toľko lásky.
Kyticu z nich ti spravím červenú,
aby si horela slnkom a piesňou,
aby ťa mohli trhať, milovať
a zhasínať,
aby si prešla celkom do tmy.
Vtedy by som ťa aspoň cítil a poznal.
Na obrus oblohy prestieram ti úsmev,
nech vyzvára nám jantárová noc.

Sme celý život nekonečná cesta lásky.

Opretí o zábradlie vytratených hviezd
ponúkame sny a jednoduché slová.

Aj seba premieňame na drobné
a často hovoríme, že sme nešťastní.

Aké len šťastie prežiť jeden ďalší deň!

Moja krv

Krv moja dnes sa so mnou pohádala,
krviniek ostne vystreľuje proti mne.
Červené-biele, čoraz je ich menej.
Protivné!
V trápení ohňa bojíme sa iba zrady.
Výbojnosť otupená.
Och, a ten život i v tých ranách
vždy sme mali radi.
Krv svoju po veršoch si zbieram.
Dost jej bude.
Od slova k slovu vrúcnu vieru priložím.
V plameni lásky zhoria všetky metafory lži
jak nesplnená nádej v zatrpknutom trude.
Krv svoju po veršoch si zbieram.
Dost jej bude.
Ó, keby som bol večne krvou v mojom ľude!

Súhvezdie lásky

Je krehká ako svit

Ešte sa kráse celkom neoddáme,
je krehká ako kalich na kvete

Ešte sú vlhké sklička v amalgáme,
dve oči zastreté.

Len tiché slová šepkajte tu,
ešte dni rania,
ešte tu bolí ston.

Len nevyrušte tichosť svätú,
kým doznie popukaných veží zvon.

Možnože postačí dnes dlane oddať dlaniam,
ak chcete pohľad k tvári len —
nech silné neporania
sen.

Ešte sa kráse celkom neoddáme,
je krehká ako svit,

ešte sa v srdciach ubolených láme
vzdych.

Neha

Spod prstov unikáš mi ako rosa.
Tvoj dotyk poranený bozkom páli.

Mlčíš. Len tvoje snenie zachvelo sa
v tajuplnom žiali.

Prídeš, viem. Vôňa kvetov spať ti nedá,
pohliadneš, i keď zrak sa zdráha,
kým z mračien luna bledá

dosvieti, kde ty sama v láske siahaš.

Iskra nepokoja

Od lásky k láske uchytané mená,
od srdca k srdcu iskra nepokoja v nás.
Konáre našich rúk jak jabloň skošatená.
Jablko do trpkosti. Ach, ten prvý mráz.

Modravé ticho padá. Bolesť ako kameň,
pramienok jednoduchých slov.
Utíšme metafory. Dost, že v snoch sa klamem.
Na lásku svitá, aj keď srdce utíchlo.

Viniče sladnú. Letia rozkrídlené letá.
Aj básne majú svoju iskru. Aj sa zadaždí.
Gordické zamyslenie uzlom prefať.
Och láska — ľúbosť, k tebe potrební sú dvaja vždy.

V lastúrach poranená

V lastúrach pokory už šumí dávno poranená.
Počúť ju, ako crká, dužie pórmí zvlhnutými.
Ešte sa stúli ako Magdaléna,
kým všetko povie
z jedinej a najľudskejšej viny.

Ešte sa pohne ako perla nedotknutá na dne,
celkom sa človek bez nej zmenil.

Už buble jarčekom a ide stopiť slzy chladné
v srdciach unavených.

Nech si ju život na dvoch póloch ťažká,
príde k nám ako vôňa olivy,
ako balzam hojivý.

Veď je láska.

Túžba

Zavlaží ústa, keď má príchut teplú,
rozvinie srdce ako rovník.

Ďaleko je z prepadliska k svetlu
a noc sa ustavične rodí po dni.

Takto sa prikráda aj ku mne,
možno, že pohladí, možno šklbne.
A dám jej nadýchať sa zo svojich kvetov,
nech nie je v oku snežou,
nech rastie od zeme až po terasy.

Ak sama novú pieseň prehráva si,
nerušte ju.
Keď má obzor južným slnkom rozohriaty,
cítim ju. K nej sa bez bolesti vrátim.

Ak stratíme lásku

Nie. Nemôžem odísť.
Uprostred lásky sa neodchádza.
Aj keby si sa ma raz celkom zriekol,
ostanem.
Dávno sme si už prešli do krvi.
O silu slova sme sa opreli
ako horská riava o skaly.
Ak stratíme lásku,
budeme sa ešte hľadať
v červených a bielych krvinkách.
Nosíme v sebe jeden druhého,
ako riadky nesú nespútany dej —
prečítaj si ma
a ja si ťa zarecitujem.

Pohľadom svietiš

To ty si pri mne, drahá moja?
Cítim Ťa, vidím v zradnej tme.
Jak hviezdy tvoje oči sa tu roja
tak jednoducho priesvitné.

To ty si pri mne, drahá moja?
Pohľadom svietiš v ťažkej tme.
Kým iní bolesti sa boja,
my dvaja v nej i šťastní sme.

To ty si pri mne, drahá moja,
keď izba prepadá sa v tme?
Len chvíle uletieť sa stroja.
A v očiach ticho záhadné.

Ale ty si už všade

Nezažíhaj!

Prosím Ťa, nechaj všetky veci potme.

Šaty, bozky, sny aj túžby.

Tie prsty ako paripy a kone nestíšené
vždy si nájdu Severku.

A potom uháňame podľa dychu.

Bezpečný chodník na dva celé životy.

Ale ty si vždy cestu skrácuješ.

A keď som celá celučičká tvoja,

vždy Ťa chcem predbehnúť,

aby som našla aspoň jeden nedotknutý kút.

Ale ty si už všade.

Nezažíhaj!

Žena si vždy chce nechať kúsok seba pre záhadu.

Nedaj mi celkom v tebe spočinúť.

Tvoja láska

Životom vlastným stala sa mi tvoja láska,
pôvaby tvojej duše nemá žiadna z žien,
na trase času zvíťaziť chce tvoja láska,
tá, ktorá nesie kríž a sladí žitia blen.
Nepozná kazu ani hrdze tvoja láska,
je číra spiež a srdce skuté na prsteň.
Jak zlaté slnko zaceľuje tvoja láska,
čo trpké skutočnosti korunuje v sen;
kým v mojich ranách umýva sa tvoja láska,
ty nenápadne berieš z môjho smútku tieň.
To vtedy radosť plače, plače tvoja láska.
Ó, твоjím väzňom som tu v agónii stien.
Cez kameň, mreže prediera sa tvoja láska.
A keď raz roky naše spáli zimný srieň,
samotu temnú vyprevadí tvoja láska.

Ticho po verši

Ak sa vždy ku mne približuješ
ako jar po roziskrenej zime —

daj sa mi učiť tvoj dych ozónový,
kým sa k ružiam priložíme.

Ak sa ma celkom dotýkaš
ako horský vánok blizny —

daj sa mi učiť tvoje ticho po verši
aj v čas nedovidný.

Ak sa odo mňa vzdaluješ
ako detstvo s odlietavým vtáctvom —

daj sa mi učiť tvoje oči na modro
v ohni sedmokrások.

Ak sa mi jedného dňa celkom stratíš
ako biele zamávanie z vlaku —

daj sa mi učiť tvoje búrky strieborné
kdesi na oblaku.

Ak sa mi viac už neozveš
a priam ako hviezda odtrhneš sa smerom k Zemi —

daj sa mi učiť podľa odrenín a bolestí.
Medzi ľuďmi vždy tak dobre je mi.

Chvíľa pre dvoch

Netrápia ma už sny, aj v láskach mojich tma je.
A svetlo nesvetlo, sadá tieň ponad kraje.

Videl som nádhery aj mestá, čo sa chveli.
A nádej beznádej, povieval chodník biely.

K domovu ku drahým dobre je v rodnej reči.
A láska neláska, úzkosť sa dlaňou lieči.

Lásky sú prchavé, jak dúhy idú s nami.
A diaľky nediaľky, nájdeme seba sami?

Aj slová pohasnú a nájdú zmysel iný.
A rany nerany, prebolieť kruté viny.

Už na nás padá sneh a nás to k deťom zviedlo.
A mladosť nemladosť, hrejivá chvíľka pre dvoch.

V detstve sa obnoví a život zladí na sny.
A radosť neradosť, len v deťoch deň je vzácny.

Kto sa tu opýta, či láska veky trvá.
A svetlo nesvetlo — je posledná i prvá.

Poľský verš

(*Maryle a Žofke*)

Keď zaznie poľská hudba, zaburáca vo mne,
vtedy vždy celkom očarený som.
Čo ako k melódii zbieram slová skromné,
na dvoje snívam ako rozčesnutý strom.

Aj poľské ženy od koreňov lásky vanú,
ich úsmev ako dúha predjaria —
chce sa ti prežiť chvíľu milovanú,
aj keď sa slová na vyznanie nedaria.

Dajte sem Bacchus, dajte Venušino čaro,
ku partitúre ešte slák —
keď slová zhasli, opojenie hrialo.
Môj zlatý sen, môj pihi vták.

Od slova k slovu prelievame vety,
po Chopinovi už len ticho do seba.
Tuwimovský verš potom do zámlky svieti —
I wiem, co znaczy żyć. Dość. Słów nie potrzeba.

Tak vniká poľská hudba do slovenskej reči,
vydržal by som pri nej do rána —
Muž a žena. Ach, vždy si v sladkej nebezpečí.
Zbohom. A potom ticho ako v súrach z korána.

Toľkokrát

Toľkokrát sme lásku omieľali,
až sme ju zomleli na prach.

A mne sa vtedy zdalo,
že slová sa mi rozložili do spektra.
Zvonili farby do žltá a do zelena.

Len myšlienke som nevedel prísť na chuť.

Nekonečne dlho som písal,
aj kameň si hľadal príležitosť,
iba noc vybledla do hviezd
a čerešňovo sa zatiahlo
na detstvo.

Popukané vrásky
a fialová pieseň
ako kôstka vypadnutá z úst.

Bolo tu vzácno po dúhe
ako priam dúhe po láske.

A človek?
Hamletovské výpovede do básne.

Rozvíchrenie krvi

(Vnukovi)

Tvoje detstvo s mojím neraz premeriavam,
ach, to moje nevoňalo kvietkom, iba asfaltom.
Vždy tak málo ušlo sa mi požalovať horským
riavam.

Odvykať sa ľudskej reči v čase závratnom?

Môj čas opadáva, tvoj sa chystá k vzletu,
aké šťastie, keď reč v múdrosť dozrieva!
Ani krv nám všetko nepovie tu,
tvoje sny si vypaľujem do básne a do dreva.

Nebude väčšej lásky, čo svet svetom bude,
akú ti spriadla starká, tvoja stará mať —
a čo aj hrana srdca zmlkne v tmavej hrude,
cez kamenie a hlinu príde ešte zamávať,

lebo je láska na korenie nesmrteľná
a nemáš čím ju vyvážiť —
v korunách líp a včelích plástoch ako strieľňa
pozráža farchy osudu a priťaží.

Plamienky rokov

(Mojej žene)

Na presnej polovičke tvojho storočia
hľadám si jednoduché slová do básne.

Možno tu všetko nevytvorím,
možno tých vzácných slov sa ujde celkom málo.
Len roky, ach, tie roky!
Aj mlčanlivé šťastie ulietalo.

A dnes v tých splavných snoch sa preberáme,
čas obracia nám v kalendároch listy.
Plamienky rokov. Pohli sme sa k dráme.
Kamenie. Hlina? A či ametysty?

A čo aj v prázdnych dlaniach zhášali nám kvety,
u nás vždy bolo modravého spevu dosť.
Voňalo slovo ako čerstvý chlebík,
hoc' ponad rodné hniezda
toľko víchrov predulo.

Voňalo u nás zavše po Alpe a po Algene,
to vtedy úzkosti sa dotýkam.
Čo ako poprekľadáš križovatky sveta,
nesplatiš lásku k najvlastnejšej žene,
čo bys' aj dva životy nosil v sebe priam.

Aj ona máva svoju trýzeň,
svoje sny.

Ak mlčí v najvnútornejších ranách,
tým viacej na úsmevy premieňa
svoj život bolestný.

Čo všetko vedela by vtedy porozprávať noc —
lampa, ihla, stroj a niť.

Ten život zo spomienky prišlo dvojnásobne žiť.

Učili sme sa mlčať od vecí
a tichí vchádzali tak do básní.

Prehryznúť samotu a svoje veci —
keby sa to len tak dalo!

Možno som všetko nepovedal,
možno to všetko bolo málo.

Ale nám aj málo bolo dosť
a z toho mála vždy nás šťastie hrialo.

Na odlete lastovíc

Rovnováha

Buďme trpezliví, keď sa zjesenieva.
Odlety lastovíc. Pukliny v slovách.
Tak málo času ostáva ti na priestor.
Celú školu potrebuješ
na celkom nepatrnú vec.

Sme spolubežci Zeme.
Zem je v nás.

Aké je spravodlivé chvieť sa o priestor a čas.

Správanie

Na tento predmet nemali sme knihy ani skriptá.
Nikto neodpovedal,
nikto nešepkal.

Ty si si samotu označoval v lavici.
Tempora mutantur et nos mutamur in illis.
Čo to bolo vyšetovania vtedy.
Kto to —
kto sa opovážil štátny majetok . . .
Ohňostroj otázok ako roztrhnutý granát.
Toho dňa mlčanie skamenelo na zeleno
a pod nohami rozhučal sa podozrenia prúd.
Ty — on — ona — my — vy — oni.
Podelili si nás podľa kabátov
a výbuch rozhojdaný hnevom
postojacky preriedoval mladost' za slová.
Ale čas je najlepší obhliadač myšlienok.
Len zahryznúť do svedomia.
Vráskavé obvinenie spadlo na stôl
ako ťažký úder zablúdenej hrany.

Kronika nepredbieha.
Každý si utekáme k svojej kôrke osudu.
Akože tu sviť mračnom do seba.
Samota sa vytratila po prstoch,
blikali slané cesty.
Ako vybuchoval čas,
učili sme sa od chrbta poznávať náklad života.

Miliónové aféry sa odpísali na oblačný hárok,
vlamači, rozkrádači z lepších domov
dostali sa do novín len v iniciálkach,
a chudák Emil Ďurica
za ukradnutý chlieb
nosil tabuľku po meste:
Pozor, zlodej!

Buďte slušní a správajte sa ako Iudia.
Citáty prichádzali často s pripáleným vetrom.
Tvárili sme sa vážne,
oči zatiahnuté morálkou úsvitu,
ktorý padal a padal
aj na ošúchanú lavicu.
Každý sa bál ju vyradiť už z inventára.

Len potichu a nenápadne ďalší
zotierajú gotiku
po vyštrbenom noži.

Na matematike

Ešte si ani dobre nezarátal
a už sa zviezol na vzorcoch.

V rovnici tresklo ako z pancierovej päste.
Poučky vytrhané z koreňov.
Tak málo času potrebuješ
premeniť sa na prázdno.
Ktosi potom vpredu zotrel Eulerove substitúcie.
Nabrzlé slová priľahli krv až kdesi do kolien.
Preosiate logaritmy
mali vôňu starodávnych Téb.
Nekonečno sa nikdy nestratí.
Nedorátaný ročník rozložil si na dva roky.
Ale prisahal na všetkých svätých,
na božskú Gretu Garbo,
že keď skončí,
keď zasadne raz za katedru,
nikdy neodpíli žiaka za vzorec.

Ale do zvonenia bolo ešte ďaleko.

Počítali odchýlku otáčania Zeme,
kým Zem sa dávno vychýlila od lásky.
Už nebolo dosť dielkov na polkruhu stupňomera.
Mocní mocneli a zmocnili sa moci.
Až teraz chápal.
Rovnica života má celkom iné korene.
Oheň šľahal podľa jednoduchých vzorcov.

Aj matematika má čistú jazvu.
A každá jazva uviazaná na báseň.

Životu a smrti na dosah
všetko sa mu zdalo v rozmeroch a číslach.
Ostnatý štvorec. V uhlopriečkach strážne veže.
Koľko je do úsvitu?
Priam toľko presne k smrti.
Už sa nestratí.
Tak zazvonilo jeho meno do čísla
13022.
Značkovanie podľa kódu Zvieratníka.
Znamenie nebies osieval si stojačky.
Už vedel mocniť,
odmocniť aj riešiť rovnicu.

Sám bol koreňom.
A to mu celkom stačilo k výsledku.
Za ostnatým drôtom
prišlo mu zrazu ľúto za číslami.

Sám bol číslo.
Plieskali vzorce po päťách.
Desať — dvadsať — sto ...
Voľný pád.
A voda!

Aj matematika má čistú jazvu.
Len vydýchnuť.

Človek si vybral ťažkú hlinu.
A zem si započíta všetky vífazstvá a prehry.

Všetko je v tejto malej násobilke nádeje.
Jediný kúsok oblohy,
jediný vták,
čo dvíha netušenú pieseň úsvitu,
ktorá stačí,

aby sme denne utekali tráve.
Vychýlený obzor hľadá si svoj večný návrat
a noci dostávajú farbu vybielených dní.
Plamene ohviezdenej krvi,
plamene obhorených slov,
čistý prievan neúnavnej budúcnosti.
Aký si vzácny, pramienok svetla!

Zazvonilo.
Priam ako vtedy dávno.

Chlapci a dievčatá,
príklad si dopočítate doma.

Jazyk slovenský

Písali a písali
diktáty. Každý mesiac aspoň dva.
A potom obloha sa v triede celkom zatiahla.
Že sa nehanbíte za tie hrubé chyby!
Opakujte:
lysina — lyko — zlyhať — polynok.
Napíš si ich dvadsaťkrát!

A potom videli ho kdesi pri múriku stáť.
Už mal lysinu, ruky poviazané lykom.
Pušky nezlyhali.
Zachytila ho materina dúška a polynok.
Už ani nedopísal školský trest.
Hviezdy sa tíško zahniezdili do astier.

Bolo to dávno za vojny . . .

A potom sa na hodine v synonymách
išlo ďalej:
hrdina — héros — bohatier.

Je po prestávke

Storočie rozčesnuté na dve poly
a múdrosť detstva presne medzi nimi.

Tak učili nás botaniku z korún stromov,
zabudnuté perlorodky,
úžľabiny vrások,
po ktorých sme mapovali svoje sny.
Lavice zabudnuté.

Čas odvíjal iniciálky srdc a mien.
Posledný fahák zaseknutý v pántoch mlčania.

Tu kdesi premieľa sa Hoj, mor ho, mor ho,
Pytagorova veta, Archimedov zákon.
Teleso ponorené do kvapaliny . . .

A tak sme sa, my ponorili do života
a oťaželi podľa nevyspytateľných poučiek.

Tu kdesi visí ešte skloňovanie
a sedem pádov.

Koľkokrát sme potom padali!
Ale to už oznámkoval rozvíchrený čas.

A tak nás škola zachytila
a v znaku mesta poznačení biedou
uličkám sme šediveli na očiach.

Tabuľa zadaždená.

Storaká mladosť omietnutá chodbou.

A vonku bola jar a kvitli jablone.

Studničky septembrov sa zdvihli. Až k srdcu dozrieva.

Jablčka múdrosti,
jablčka poznania.

Tak šuštia teraz dávne sny a lásky,
tak rád by si sa vrátil ešte sem.
Je po prestávke. Zvoní!

Hodina výtvarnej výchovy

Rozdali výkresy ako vždy
a prišla reč na techniku farieb.

Túžba sa chytí od rumelky snov.
V tej triede dievčenskej
čo je lásky a čo výmyslov . . .

Kobaltový obzor vždy si dáme do lavíc.
Tam vzadu tmavovláska vyčesáva oblaky.
Potom sa triedny prejde po triede:
A kde sú kruhy, dievča, kruhy!

Nieko sa vpredu ironicky usmial.
Eva už dávno chodí s chlapcom
a má čierne kruhy
pod očami.

Fyzika

Už bolo dávno po zvonení.
Vykladal a vykladal.
Výpočty prehadzoval ako deti piesok.
Sila zvuku,
intenzita svetla,
megatony energie.

Vzadu dohrávali šach.
Ktosi vyskočil: mat!
Kto mi to rozbíja moju hodinu!
Roztrhnuté ticho ani sa len nepohlo.
Medzitým kdesi v púšti zatriasli sa vrstvy
neba i zeme.
Izotopy neistôt.
Titulky novín vybuchovali.
Rozbitý atóm. Nový vek ľudstva.
Atóm v rukách človeka.

A o dva týždne premleli sa refazové reakcie
až celkom ku hribov.
Koloidné jazvy v kvetoch Hirošimy.
O poschodie nižšie prváčkovia skladajú si:
e-va má ma-mu
ma-ma má e-vu.

V triede stiahli rolety.
Dnes si urobíme umelú dúhu.
Premeňte dúhu opäť na svetlo!
Spektrum ako slávnosť svätotajanských mušiek.

Vytiahli rolety.

Ó, srdce sveta,
premeniť tak nenávistnú skazu na lásku!

S vami

(1. pomaturitné stretnutie po 50-ich rokoch)

Čože na privítanie chystáš, moja rodná,
kumpánom reálky, čo z rokov strhli čas?
Dvojvezie? Odviatu či mladosť? Kráska zvodná.
Spomienky už len ako zášum na pretras.

Sám čas už číta nový zoznam z katalógu,
ó, koľkých vzala zem a neľútostný boj.
Načo tu dialóg. Ach, svitá k monológu.
Ostatné je len vzdych a súcit, božemôj.

Kamenné múry hľadajú v nás rovnobežku,
písomky strmý vietor dávno rozchytal —
kým polstoročie viaže si nás k dnešku,
lahunká slza zavyzváňa o krištál.

Po nás tu kdesi zvoní veta sinusová,
aj Archimedov zákon, cukry, benzoly.
Každý sa do spomienok ako do ulity schová.
Čo všetko v laviciach sa presníva a prebolí!

Po čriepkoch skladám naše príbehy a deje,
prevzácny obraz, postriebrený rám.
A čo aj údel stíhal — svetlo do nádeje,
s vami do nevädnuúcich kvetov prekvitám.

A tak sa tichí stretáme a rozchádzame
a ja som s vami toľko toho chcel.
Na zemi vždy sme v osudovej dráme,
stretnutie naše — najvzácnejší skorocel.

Dialky v nás

Namiesto pozdravu

Keby si žila, bol by som ti kartu poslal, mama.
Na prednej strane pohľad mora,
na zadnej štyri verše —
poprial ti všetko dobré
i zdraviu by sa viedlo lepšie.

Keď ty si ešte s nami bola, vieš —
vždy som sníval o ďalekých moriach.
Nič nechýbalo týmto diaľkam na kráse.
Len čo som v izbe chvíľu poosamel,
už oči zakotvili na modravých plochách v atlase.

Takéto túžby teraz dvojnásobne bolia . . .

A dneska blúdím po nábřeží sám
ďaleko v Odese pri Čiernom mori.
O jeden pozdrav je už menej.

O jednu bolesť viacej.

A predsa každá vlna tak sa nežno prihovorí.
Nado mnou mesto spiace.

Priam mesiac zažal na majáku červenkové svetlo.
V diaľke zašpliechalo ešte jedno veslo.

A vlna žblnká, vlna vyhadzuje vlnu
hore a dolu, sem i tam.
Dobрую noc, mama —
tú kartu doma na cimiteri sám ti prečítam . . .

Pohľadnica z Nessebaru

Obrázok, o akom som v detstve sníval,
keď otec za svetovej vojny blúdil po mori.
Skaliská, lode, trojfarebný prívál.
Eh, syn môj — len tej vojny nemalo byť — hovoril.

A taký obrázok sa teraz pred očami sunie,
keď hľadím od prístavu na mesto.
Na lúčoch kolíše sa túžby novolunie —
Ej, bodaj by ich bolo viac než sto.

Byzantská krása ako v morskej mušli perly,
papršlek slnka pozlacuje každý chrám —
V tehličkách symetrických moje oči krehli,
tu v týchto hradbách chcel som byť tak sám . . .

Na každom metri odkrývajú históriu,
sarkofág, teatrálne masky, amfory —
detiská pre melón sa do zástupu ryjú
a vo mne grécke víno minulosťou zahorí.

Ako je dobre po asfalte bosý kráčať
za hradnú bránu na Slnčné pobrežie,
oddať sa dunám, favám, slobodienke vtáčať,
kým slnko zlatým horizontom more rozreže.

V pálave augustovej všetko sa tu do azúru zasní,
staručký rybár opravuje sieť,
on túži po rybe — ja po verši a básni —
no oboch začína nás v jedno morská láska pliesť.

Uličky úzke vbehli ako do tunela,
tie všetky domy majú jeden sloh a jeden štýl.
Kedysi rímska sláva sa tu zlatom skvela,
tá zlatá farba rozpadnutých chvíľ . . .

Kupujem perleťový náramok. Dvanásť leva,
za zvyšok vyjednávam ešte čierny fez.
Na tomto polostrove slnko všetko rozospieva,
tu celkom nič už neznamená: dnes.

Clochardi na brehu Seiny

Cintorín živých kolo mračnej rieky,
barety a fľaška vína pod hlavou.
Ostali už len vyznavačmi snov.
Voňavá káva, slnečný byt a teplá posteľ
a mesiac, čo primaľuje skutočnosť.
Dva životy a utrpenie uprostred.
Bulváre a predmestia si uložili do nôh,
preto ich majú do olova
a ťažšie ako verše bez rýmu.
Aj moja pieseň sa rozstupuje.
K akej láske?
Seine — Kriváňu či Váhu?
Clochardi hľadajú si miesto
a ja rovnováhu.
Z posledného bistra vypadli ako z vlaku.
Svitanie odfúklo z nich France-Soir,
budia ich maliari,
čo útokom si berú Notre Dame,
budia ich šťastlivci,
čo našli prácu
a začínajú odznova.
Ech, priviať kúsok hypnotickej oblohy!

Bon jour, clochardi.

Už dávno vychladla vám káva, byt aj posteľ.

Londýnske zamyslenie

Kým z automatu vypadla mi známka za tri peny,
Londýn sa zažal ako na povel.
Žiarili neóny a sny aj ženy,
espressá, Sandwich bary, reklamy aj s coca-colou,
obchod a obchod, kde len trochu miesta bolo
a ja som k veľkomestu fantasticky zahorel.

Červené autobusy — dostavníky lásky všetkých rás.
Oxford street, Piccadilly, trochu slnka,
potom hustá hmla a dážď.
Big Ben si s Temžou koketuje stále,
všetko tu kúpiš: beznádej i lásku,
striptýz, ňadier hrot —
len tiché zamyslenia nepredajú.
Tie si znásobujú tvoje žiale,
samotu, krízu srdca, opustenosť a tak ďalej . . .

Ó, veľký Londýn, si v nich malý ako bod.

Spomienka na Roberta Desnosa

Otváral srdce a posunul vždy báseň o nádej.
V nádeji chytal slobodu,
veršami prepašoval oblohu
a tá ho celkom ukryla až u nás v Terezíne.
Bolo to dávno, dávno v strašnej zime . . .

Tu kdesi býval v tejto ulici.
Murári ťahajú lešenie
a milenci snívajú o novom byte.
Piesenka krúži. Ostalo víno nedopité.
Tí dvaja bývajú už v novom byte.
Ukladajú pianino, knihy do knižnice,
popolník a fúkaného koníka.

Tam kdesi ponad Seinu hviezdy recitujú báseň,
to nám Robert Desnos uzavreté srdcia odmyká.

Doma

A opäť doma, Považie ty moje krásne,
materidúška, podbeľ potratený pri štreke.
Dych sa mi tají, zmĺkli exotické básne.
Rozprávka rodná, recitujem si fa. Oči privreté.

Pšeničná vôňa stúpa do živičnej hory,
na šnútku lásky doliny si k vrchom navliekam
a kým tak domovina celá do teba sa vnorí,
zamávaš koscom, deťom, šarkanom, čo letia bohviekam.

Voňajú chlapi robotou a rodnou zemou,
vo vlaku je ich celá hora, samý les.
Belasé nebo líha ku hrabačkám v pokosené seno.
V cudzine človek bez domova prázdny je.

Bulváre, Hyde Park, Piccadilly, Versailles, Paríž,
Porýnske strapce, Schönbrun, Oceán a, bože, čo ja
viem --
v tom zlate ty však jediná tu najčistejšie žiariš,
ty drahá moja, moja rodná zem.

Všetko tu spieva, prihovára sa ti v rodnej reči,
stratené diaľky políhali do srdca.
V cudzine vždy si sám. Len doma vždy si niečí,
aj bolesť ľudskejšie sa do záhybov poskrúca.

Tak opäť doma, Považie ty moje krásne,
materidúška, podbeľ potratený pri štreke.
Dych sa mi tají. Zbohom, exotické básne.
Rozprávka rodná, recitujem si ťa, oči privreté.

Svedectvo slova

So zdvihnutou básňou

Skorocel k rane priložený
až kdesi za bolesť si,
moja báseň.

A tadeto si na dosah,
sebatrýzeň mučivá,
plachetka vybielených snov,
do ktorých plače obloha.

Keby som mohol priložiť ňa k ranám sveta,
na každý kvet a strom, na každú slzu,
na vyprahnuté srdcia, čo ti odopreli lásku —
ó, keby som tak mohol,
moja báseň.

A tadeto je celkom blízo,
aké je len jednoduché pripútať sa k človeku.

Ako úsvit budem padať do tvojich bolestí,
až kým sa nerozvidní,
až kým sa nevyberie na lásku
hlboko na dne,
moja báseň.

Vlastný hlas

Čoraz viac a viac ozýva sa srdce,
cítim ho ako pulz, jak mocný zvon.
Pichá a pichá.
Možno chce zo mňa. Von.

Nie, nebudem mu v ceste.
Dost' mi privialo aj prihrialo.
Ohníky, ktoré som tak počúval,
ako dozrievala zem aj obloha,
ako sa úsvit do súmraku zakoreňoval,
ako sa v očiach kolísala
každá chvíľa samoty.

Nie, nebudem mu v ceste.

A takto odovzdaný, sprístupnený tráve,
keď ma tak pichá a pichá —
počúvam vlastný hlas.
Nezradil som ťa,
nech bolesť prerástla aj môj predposledný tieň.
Pestujem si ťa,
peľhám vo vlastnom kroku
a v každej stope
a v každom výdychu a vdychu,
lebo si celkom zhmotnelo vo mne
na báseň.
Nie, nebudem ti v ceste,
sladký je pocit voľnosti!

Nemám už právo väzniť tvoj pulz
a tvoje údery.
Len svetlo mi ešte nechaj.
Neber mi nepokoj a plameň,
obživeň každodennú.

Nie, nebudem ti v ceste.

Si môj vzlet a pád,
si moje milosrdenstvo.

A ja som iba tvoje ticho.

Čoraz viac a viac ozýva sa srdce,
cítim ho ako pulz, jak mocný zvon.
Pichá a pichá.
Možno chce zo mňa. Von . . .

Nové slovo

Hľadáme si nové slovo,
aby sme boli celkom moderní.
Predjarie horí z každej metafory.
Ako je ľahko narobiť ich na tisíce:
hviezda sa opíja — plaším prírodu —
nasypem ti prietrž mračien —
diaľky načínajú nový autogram,
stromy sa rozvážajú s oblohou,
atď. — a tak ďalej . . .
Ale aj metafora vrzdí pod nohou.
Niekde sa tomu vraví vyznanie.
A tam sa končí hra.
Poézia, sestra moja, čo sme tu dlžní životu
a čo smrti?
Slovo a čas posúvajú na pretras.
Nepremenná večnosť na úvetrí márnivosti
zeme
pribuchla dvere pred nami.
Ktože nás prenocuje v dohrýzanej samote?
Vzďaľujeme sa k sebe
a zblížujeme od seba.
Návraty vyplavené mnoho nepovedia.
V popraskaných zvonoch odlievame
vlastnú trýzeň.
Ale aj sny, aj básne majú svoje dejiny.
Sám si medzi nimi.
V očiach sa zapaľuje modrá naivnosť
a potom vzkličia na bolesti rýmy.

Nad hlavou hviezda odtrhnutá z brehov
a potom . . . potom uznojený potom
bežíš ako plátno s filmom,
bežíš za životom.
Viem, všetko aj tak dneska nepovieš mi . . .
Hľadáme si nové slovo,
aby sme boli ľudskejší a nežní . . .

Kto nám tu povie

Kto nám tu povie ďalej a či dosť.
Kozmické sondy odkrajujú stratosféru
výšku za výškou,
kým naše bratstvo slova siaha
za rameno Venuše.

Ó, nenačaté galaxie,
od hviezdy ku hviezde,
od prahmloviny k frekvenciám hydroxyly.

Medzistanice a koráby!

Svetelné diaľavy a diaľnice mikrovln,
križovatky hviezdokôp a signálov,
kde si človek vyhľadáva novú bratskú Zem.

Nápadné tichá,
čo vyčkávajú na medzihviezdne posolstvá.
Fatamorgána výpočtov a predtúch,
kde sa v bezočivej diaľke
láme mimozemský čas.

Už len v detailoch svetla zamávať nociam.
Celá nekonečnosť v nás,
kým diaľka po diaľke ako poézia
prúdi zároveň s krvou.
Protuberancie lásky na pretras.

Ó, prvá báseň v medzibratskom kóde!

A nebude čas na nenávisť a výčitky
a nebude čas na stratégiu pradávného
novoveku.

A možno nám príde Iúto za Zemou.
A možno bude páliť slza
za nesklenené srdcia pod oblohou mlčania,
za nezhojenú malovernosť starých bolestí.

Predĺžená Zem, čo nemá zeme.
Vzorky novej lásky váhavého začiatku.

Kto nám tu povie ďalej a či dosť.

Vesmírne sny strapkajú si báseň podľa hviezd.
Kam až ísť?
Kam až za skutočnosť a fantáziu?
Pre diaľky sme sa nedostali ešte ani k človeku.

Život na pokračovanie.
Učíme sa novú štylistiku zoskupenia
a glosujeme novovek už ako minulosť.
Orbitálna súčasnosť.
Mikróny a megaherze vyčíslia nám
odvahu a lásku,
taktiku mieru,
abecedu spolužitia.

Víťazné ruky do záhybov planét.
Čas, buď nám milosrdný.
Metamorfózy na končekoch pamäti,
na uzlinkách ciev,
čo sa rozširujú budúcnosťou,
čo doprajú nám vyjasniť sa na lásku.
Spor o vodu a oheň vyhodíme času na oči.

Bezvetrie strmo klíči do nových básní
na oslavu pohybu a večnosti premien.

Už počuť madrigaly priestorov,
už gravisféra odpaľuje ohňostroje viet.
Zvonenie krídiel do tenulinkých svitaní . . .

Dobre ťa počuť, kovový hlas Zeme,
čo prikazuješ dozrievať a žiť,
čo ešte iba v slanej krvi tušíme,
keď vraciame sa k prvotnej láske,
k nenačatej básni vodorovných hviezd.

Priveľa diaľok naraz na dve oči,
priveľa bolesti na odviatych snoch.

Aj v ústach zarosené vety
vyjasnievajú sa podľa azimutu krvi.
Hovorím s tebou, báseň.
Ó, veľký čas na počesť človeka!

Buď s nami, Zem, aj keď dotkneme sa hviezd,
buď s nami do netušených sústav —
Sme nekonečný most lásky.

Na konci všetkých výbuchov a prímerí
príde čas dovidieť až celkom k človeku.

Sneží na lásku

III

Slnko je v našich rukách, od nepamäti.
Preto sme sa vyhli beznádejám.

Len sa oprieť
a splynúť naširoko so všetkým.

Od byľky tráv až k limbám
ponad nedostupný masív srdca.

Náchylní k výčitkám a odpusteniu,
plní vzdoru biť sa o život.

Len sa oprieť
a niesť ľudské utrpenie až k samej láske!

Taká je múdrosť nesmierneho pochodu —
porátať času všetky maloverné storočia.

Padajú, úlomky za strmého výstupu.
Len ísť a pretrvať.

A dovidieť za diaľky a výšky
a za veci,

a trvať nepremenný v zauzlení zraňovania
o seba ďalej na pochode lásky

za dobrým slovom, človeka.

Svedectvo slova

III

Šepkáme budúcnosť a zvažujeme dnešné s minulým.
To len čas si zdriemol, keď zlyhal oheň s plochou
doskou, ktoré sme si pomýlili za podobu Zeme.
Ale mylíť vždy sa budeme, kým nesplyneme
s dychom prírody, ktorá je tu od nepamäti čistá
ako pohanský obrad na hranici nenávisti a lásky.
Štafeta generácií, ohnivká odkazov, kde sa múdrosť
o záchranu sveta v megatonách preosieva.
Šialenstvá veľmocenské odprsknuté z prvej stopy
človeka.
Šialenstvá hystérie — uvoľnené jadro cynizmu.
Buď s nami, rozvaha a láska.
Buď s nami, srdce človeka.

Ešte je čas zopakovať prstoklad trpezlivosti a dobrej
vôle pre detský sen; pre tiché pritúlenie briez;
pre zlatý odraz mesačného svitu na všetkých vodách,
v ktorých sladko mlčia vety s rybami; pre šťastný
návrat otcov a synov z uhoľnatej šichty; pre vysvietené
domovy; pre nové sídliská; pre ženy, ktoré vykrojili
slnko do spevu a rozvoňanej bielizne; pre vďačnú
triašku zaľúbencov, čo tu snívajú o novom nábytku
a novom byte; pre detské prvé ťahy; máme mamu —
mama má emu; pre básnika, čo s vyrosenou básňou
svieti hviezdnej budúcnosti bratstva; pre čisté vody,
aby sa v kameňoch malovernosti filtrovala iba láska;
pre žatevnú pieseň; pre hymnu strojov na poli;
pre suché zrno vyblednutých klasov; pre záchranu

Zeme, pre večné zatratenie jadrového šialenstva.
Buď s nami, rozvaha a láska.
Buď s nami, srdce človeka.

Rodná krajina

Koľkokrát učili sme sa žiť!
Priam toľko bolo krokov ku hrobom.
Čistinky vyznania,
štepnice úsvitu
už nevyplaší bieda.
Čas zatlačil jej oči.
A bolo vždy kde blúdiť.
Aj k sebe samému.

Zem si nás podelila na chlapov a hory,
potoky a potomstvo,
lebo už dávno bolo po vrásnení,
z ktorého ostali nám
soľ a vrásky.
A v potu tváre snímame zaplesnenú minulosť.
Kamene a grapy.
Žijeme z planéty k planéte.

Ale od človeka na Zemi sa kdesi začína.
Poprcha láska, čerstvý chlebík z hrúd,
dúhový pastel,
čo ohmatáva búrky premlčaných bolestí.

A človek vždy si hľadá domov.
A človek je len ako hlina do ruky.

Zapáliť slovo, svietiť vlastným svedomím.

Dobrý deň, rodná krajina.
Akvarel tento nikdy nie je na predaj!

Hymnus živých

Nad rozpáleným pásmom všetkých bied
jediná túžiš po pravde.
Nad kolonádou zahlušených planét
ty najcitnejšia v bolesti,
monológ potratených stóp a vydedencov,
piesenka úbohých,
chudóbka pritúlená na poslednom kvietku —
ty do súcitu zúrodnená,
zakvitnutá
dobrá zem.

Ešte sa zvíja poranené vnútro,
čo zoschýnalo v hĺbke koreňov,
keď noci vystierali poskrúcané ruky
cez vysušené skaliská a púšte,
mestá a dediny,
cez hrudy, pomedzia a srdcia,
kde lemeš nedosiahol sladkú vôňu dozrievania,
v ktorej sme vytušili spásu,
pritúlenie drienky,
kým zem sa naplňala
neodvratným osudom.

Čas nestojí.
Hviezdy si našli cestu inú.
Už prší poranená láska do spálených útrob,
blkoce milosť,
i keď slovo dôvery sa zostarelo
jak zahlušená úzkosť v kročajoch krvi.

Tak divno Zem sa krúti v porátaných snoch,
tak divno v porátaných slovách mieru.
Nádeje potrhané viažeme si do modra,
ovisnutý šarkan v elektrických drôtoch.
Krvavá osnova,
v ktorej vypoťacali sa spomienky.
Posledná pieseň zavrznutá v pántoch mlčania,
sedem slov na ruženci vymodlených rúk.

Trháme takty plné hviezd a slnka,
slzami hľadáme si zem,
čo v koreňoch sa odučila bolestí.
Ó, zem rozvidnená, ty si celá v nás —
všetci sme hŕstkou rodnej hliny,
zanesení dažďom slov a kvetom odpustenia.
Ktože nás určí v pominuteľnosti
podľa materského znaku krutých neistôt?
Trhlina lásky, kde prameň stratil oba brehy.
Páli nás pohľad späť.
Ale my vždy sa budeme vracaf k tebe,
kde naše detstvo nevybledlo na úvetrí času,
kde sa nám cnie po teplej hline,
v ktorej sme zurázali i zohrievali slovo
a odpúšťali si všetky modriny a výčitky.
Ktože nám povie: sen či skutočnosť?
A či len prvé zastavenie
v strede Oblohy a Zeme!

Na trávnikoch a konváliách kotúľa sa:
— Hádala by hádala,
u koho by badala,
kým kdesi za ohradou rozbíjajú atómy.
Mŕtvi, je aspoň v smrti mier?
Živí, kde ste ho dali!

Do kadlubiny márnivého času
spŕchla betlehemská hviezda.
V kamenných mestách horí kliatba tisícročí

za všetky smútky odlúpnuté z čiernych prorociev,
za všetky slová odhodené pri dverách,
za všetky odrieknuté chleby,
za všetky tváre popraskané vetrom zúfania,
za všetky dni a noci čakania,
za všetky oči pozdvihnuté k človeku.

Bratia,
vy svätci tejto rozpálenej púšte,
ktorí ste v rade narodených,
ktorí ste žili Apokalypsu
a tajné znaky spaľovania,
ktorí ste pili z dúhy každú kvapku odvahy,
rozsievali vetrom utíšenie bolesti
nad rumoviskom,
nad troskami,
nad nedovidným horstvom zamoknutých krížov,
kde hrdinstvá sa potratili v nápisoch,
kde na črepinách samoty vybuchuje testament
a ponížené svedectvo.
Bratia, ktorí ste nezhášali pieseň v pahrebách,
nenechali zem,
nevrážali dúhu do temnôt.

Krv žije, krv bije, krv sa vzdúva,
mŕtvi-živí, živí-mŕtvi,
večítý obeh tragiky —
zubadlá dejín, z ktorých bude erdžať láska
a ľudia v zosúvaní svojho kríža
zabudnú na nenávisť a na bolesť.
To vtedy prídu nové deti.
S fackou mladosti vpochodujú do ulíc
a postŕhajú plagát zúfalosti,
čo rozleptával v očiach hrudku nádeje.

To príde nenápadne raz.

Vy všetci, bratia pasiek, hôr a grúňov,
ktorým skalné orly vyklovali smútok,
bratia s kahancami dúhy v kamenných štôlnach,
bratia s dlátom, kladivom a perom,
bratia začmudených miest a ulíc,
ktorí nosíte v srdciach testament mŕtvych —
rozvíchrení, ktorí ste tu ostali,
ktorí ste nemali mladost a pohľad hviezd,
ktorí ste osud presievali v zásobníku zápasov —
básnici, sochári a vedci,
odpáľte ohňostroje snov!
Nech vyprskáva láska.
Dost bolo vápna, jám a pokropených stien.
Dejiny sú príliš úzko vyklonené k slnku.
Prstami vyhmatajte korene a cesty,
ohne a vetry.
Ponáhľaj sa k životu, kým je čas!
Nech zvoní ruže v jabloňových úsvitoch,
kde ešte crká čistá piesenka,
ktorá sa nestratila,
kým vybuchovali kytice zániku.

Bratia, ustavičný pochod v stope človeka,
ktorí ste Zem zdvihli k svitanu,
ktorí ste nevyhnali prastaré slovo lásky,
ktorí ste srdcom vyhrabali slnko z temnoty.
Ó, bratia —
jediná cesta od človeka k človeku,
jediná reťaz všetkých živých na Zemi.

Od srdca k srdcu,
od nenávisťi k odpusteniu,
od uzimenej túžby k túžbam slnečným.

Ó, ľudia všetkých zemí —
kým je ešte čas!

Slovo a čas dozreli, možno hovoriť o sezóne života, kde si podávanie aj prijímanie plodov vyšlo v ústrety. Je to i príležitosť poďakovať sa básnikovi, prekladateľovi, esejistovi a pedagógovi Jánovi Frátrikovi za cennú službu umeniu a vzdelaniu, za stíšenú reč básne, za energiu, ktorú vložil do zápasu o zušľachtenie človeka včerajška a dneška.

Ján Frátrik sa narodil 9. októbra 1916 v remeselníckej rodine. Svoje rodisko — mesto Žilinu — oslávil vo veršoch tak, ako to pred ním i po ňom urobil Laco Novomeský (Do mesta 30 minút) poctou Senici, Štefan Žáry (Návšteva) spevom o Banskej Bystrici či Vojtech Mihálik (Účasť) vo vďakyvzdaní Seredi. Po maturite na reálke začal učiť na národných školách v Hornom Hričove, Terchovej (osada Struháreň), Nesluši, Žiline a inde. Po získaní odbornej kvalifikácie na Pedagogickej fakulte v Bratislave pôsobil v prvých rokoch po oslobodení ako stredoškolský profesor na školách v rodnom meste až do svojho odchodu na zaslúžený dôchodok. Popri pedagogickej práci našiel si čas aj na preklady z nemeckej a francúzskej literatúry, ako aj na literárnovednú publicistiku, v rámci ktorej napísal a vydal dve teoreticko-esejistické štúdie: *Moderné postupy pri rozbere verša* (1972) a v doplnenej verzii pod názvom *K rozboru literárneho diela* (1976). Početné preklady a básne v rukopise, súvisiace s reminiscenciami na pobyt spisovateľa v cudzine, čakajú dodnes na svojho vydavateľa.

Dostali sme sa k Frátrikovej osobnej bilancii, v kte-

rej nosnú časť jeho bibliografie tvorí pôvodná básnická produkcia, vychádzajúca spočiatku v nepravidelných časových intervaloch, v závere si však udržiava vyrovnaný krok. Pribúdaním letokruhov naberala nielen na intenzite, ale aj na kvalite. Prvé verše publikoval časopisecky a potom ich zhrnul do debutu *Vám, rodni moji* (1941). Verše písal aj v nasledujúcich troch desaťročiach, ibaže sa o nich takmer nevedelo. S novou tvorbou sa prihlásil až v dvoch po sebe vydaných triptychoch, a to *Pramienky* (1968) a *V domovine zvonov* (1969), no zaujal predovšetkým dosiaľ na danú tému neprekonaným básnickým holdom *Kamenný vzdych* (1969), venovaným 650. výročiu založenia rodného mesta Žiliny. Táto dedikačná knižka poézie viac ako úspešne presiahla svoje určenie a poslanie, lebo s oduševnením a virtuozitou vypovedá o histórii, kultúre i ľudoch, ktorí pretrvali vďaka práci a piesni, tvorivej účasti na spoločnej veci. Kým v jej prvej časti uplatnil formu vycibreného sonetového venca (Na pergamen), v druhej sa básnik oddal ako rieka plynúcemu voľnému veršu (Do kameňa):

*Aj Váh si píska novú kaskádovú pesničku,
preskakuje minulosť cez kamienky pod Budatínom
a po bronze, kameni a skle sa zbierajú
pramienky večnosti.*

A v diaľke sa rozsvietilo mesto.

Časobitie a zvonkohra.

Obzory ovenčené živitou.

Doďaleka vyzvára Burian zvon.

*Z rozhladne Dubňa na šnúrku navliekam perly,
neodviate verše rozvíchrených čias,
korunu zlatú ti kladiem,
dúhový oblúk nehynúcej slávy*

ó, rodné mesto, moja láska večitá.

Nová kniha Jána Frátrika *Zem zvoní* (1972) prekvapila čitateľov ani nie tak vybranými básňami, ako skôr skladbou dovtedy nepublikovaných básnických textov. Autor z publikovaných titulov svojich básnických zbierok odlačil iba päť ukážok (V farche tvojich pliec, Zbrodené šlapaje — *Vám, rodní moji*; A na zemi je toľko hviezd — *Pramienky*; Hľadáme bod, Hymnus živých — *V domovine zvonov*; Na pergamen — *Kamenný vzdych*) a všetko ostatné — vyše 30 — sú rukopisné lyrické básne z rokov 1937—1967. Výber skomponoval do siedmich samostatných oddielov (Zaviate piesne, Budeme hviezdou, Vrátim sa, Túžby, Stretnutia, Na pergamen, Nové slovo). V doslove Valér Peľko takto zhodnotil návrat Jána Frátrika do súčasnej slovenskej literatúry: „Mal teda na čo nadviazať pri svojom opätovnom návrate. Lenže jeho pohľad je teraz zmnoženejší, protirečivejší, vidiaci sub specie histórie, v ich nevyhnutnom prekonávaní v čase i priestore. V niektorých veršoch možno badať dokonca náznaky herakleitovského ponímania skutočnosti a v posledných básňach i rozlet priestorom kozmickým. Jedno však zostalo u Frátrika konštantné: jeho láskavý, hrejivý vzťah k človeku, čo je v dnešnej zmetaforizovanej a v mnohých prípadoch až nežiadúco rafinovanej poézii zriedkavý jav. Frátrikovo slovo z mladosti, ale aj to dnešné, je úprimné, no nie naivné a je nad akúkoľvek pochybnosť, že jeho verše vznikali z precítených pohnútok, v čom sa zrejme prejavuje aj básnikovo hudobné cítenie, jeho túžba nielen hovoriť, ale aj spievať. Privítajme teda novú knižku slovenskej poézie tak, ako sa nám ponúka, a zároveň aj ono dobré slovo, ktoré z nej vyžaruje od začiatku do konca.“

K básnikovej šesťdesiatke vyšla zbierka *So zdvihnutou básňou* (1976). V časti príznačne nazvanej Letokruhy zaznela škála motívov Frátrikovej lyriky: domov, cesty, poézia, láska, čas, stránky zo životopisu. Ambíciou jej pôvodcu bolo hľadať, formovať, zapáliť slovo, ktoré by vydalo svedectvo:

*Letokruhy vyronili báseň
a v riadkoch rozprskli sa nedosnené nádhery.*

Za ňou umiestil básnický cyklus *Na odlete lastovíc*: v duchu pomenovania zaradil doň slohy, viažúce sa celým svojím bytím, spomienkami a tonalitou k tomu, čo s takou láskou robil v celoživotnom povolani — ku škole.

Ján Frátrik k básnickej knihe *Monológy na úvetrí* (1980) vyslovil takéto vyznanie: „Nech akokoľvek skúmam svoju tvorbu, vždy je to sebatrýzeň, oslobodzujúci a očisťujúci slávnostný obrad — akoby najvnútornejší monológ. Táto poézia je vzdialená od hračkárstva s asociáciami a virtuóznymi metaforami za cenu akejsi exotickéj modernosti. (Koľko ich tu už len bolo!) Chce povedať hymnickú výpoveď o človeku uprostred jeho vonkajších aj vnútorných zápasov. Neustále vo mne rezonujú akordy boja za mier, túžby po ovládnutí kozmických priestorov. Teda už nie ono nerudovské priateľstvo medzi hviezdami, ale priateľstvo na hviezdach. A nakoniec snaha — byť večne dieťaťom. Cez tieto tri polohy v spaľujúcich poryvoch, ktoré formujú dnešného človeka, spriadol som čisté monológy na úvetrí do tejto skromnej knižky.“ Tak bolo a je: *Monológy na úvetrí* Jána Frátrika poznačil ideovo cieľavedomý a poetologicky jednotný skladobný charakter tvorenia (*Zlatorezom lásky*, *Rozvíchrenie krvi*, *Diaľky plné hviezd*). Počnúc nimi sa vzopäl k tomu najlepšiemu, čo ako umelec hlásal a v básni realizoval. Toto jej poslanstvo rozvinul do mnohvrstvého obsahu ľudskej reči a dokumentoval vydaním dvoch básnických zbierok.

Jubilejná knižka lyriky *Sneží na lásku* (1981) vyšla v roku 65. narodenín autora. Prítom treba doložiť, že z hľadiska osobnej chronológie života a tvorby ona predchádzala *Monológom na úvetrí*. Ján Frátrik cibril svoju literárnu kultúru na rôznych stranách, formoval sa ako samorast, teda ako básnik mimo literárneho

centra, pravda, len naoko. Vnútri jeho poetickej dielne podstupoval zápas o zodpovedný prístup k umeleckému slovu, o pravdivosť a úprimnosť výpovede, založenej na bohatom zážitkovom fonde a obrátenej čelom k minulosti i dnešku, v spektre intímneho, sociálneho a socialistickohumanitného. Stíšený spev Jána Frátrika v zbierke *Sneží na lásku* sa zrodil z tých najjednoduchších slov. Básnika uchvátila večitá pieseň na zemi: láska k žene, deťom a obyčajným ľuďom. Autor hľadal v sebe i mimo seba modernitu, ktorá sa mu ustavične sprítomňovala a navracala v tvorivosti človeka, vo večnom prometeovstve ľudského rodu. V básni *Človek* sa prihovára vydal takéto svedectvo:

*Na ranách dužíeme a nádej naberáme,
kto by nám ešte toto odoprel?*

Opona hore. Všetci sme už v dráme.

Ó, verše prebolené, najvzácnejší skorocel.

Slovom, žiť a milovať, tvoriť a rásť, znieť a nedoznieť — taká je myšlienková osnova zbierky. Frátrik sumu poznania a vlastnej básnickej estetiky vložil do textu kľúčovej básne s názvom *Nad knihami básnikov*. Vyberal si ich ako blízkych bratov, obrov „s podpálenou falkou ľudskosti“, prorokov čistej lásky, umelcov s vladárskym žezlom slova, jednotných v hlásaní nádeje, vzdoru i činu. Načrel do rôznych hĺbok prameňa básnickej reči, tečúceho z pokolenia na pokolenie. Zaujali ho, sám sa upol k mnohým z rodu veľkých (Janko Král, Rimbaud, Verlaine, Rilke, Ady, Jesenin, Lorca, Majakovskij, Breton, Claudel, Dante, Byron, Baudelaire, Goethe, Župančič, Puškin, Lao-Tse, Schiller, Thákur, Hugo, Shakespeare, Eminescu, Villon, Valéry, Poe, Pablo Neruda, Hikmet, Ritsos, Prévert, Voznesenskij, Apollinaire). Nepochybne: život básnika sa tu prekrýval so sudbou pedagóga. Ján Frátrik, predkladajúc publiku touto zbierkou slová priesračné, slová pretrpené, slová v zámlkách, položil dôraz na ich, či — lep-

šie — svoju pamäť. Nevydal sa na výboje v oblasti básnického jazyka, radšej sa zakoreňoval, a to spôsobom, ktorý bol uňho úmerný možnostiam pri voľbe viazaného alebo voľného verša, tradičnej, inokedy modernej metaforiky.

Básnická zbierka *Sneží na lásku* prispela k rozvíjaniu odkazu najvýznamnejších predstaviteľov slovenskej socialistickej lyriky, ktorých životná púť sa skončila v predchádzajúcom desaťročí. Aktuálnou bola inšpirácia z Novomeského a Novomeským. Vystúpila na povrch celkom zreteľne v záverečných slohách básne, podľa ktorej si celú lyrickú substanciu aj pomenoval:

*A dovidieť za diaľky a výšky
a za veci,*

*a trvať nepremenný v zauzlení zraňovania
o seba ďalej na pochode lásky*

za dobrým slovom človeka.

Ján Frátrik aj v básnickej zbierke *Vzácná po dúhe* (1984) sústredil sa na podstatu a zmysel ľudskej lásky, úlohu poézie, budúcnosť človeka a človečenstva. A je to lýra i lyrika plnozvučná, plamenná, ďakovná. V podobe manifestu a na úvod hovorí o tom jednoducho:

Ešte je kedy nedovidno meniť na svetlo.

*Tu kdesi hľadáme si stredobod lásky,
aby sme boli bližšie k veciam,
bližšie k človeku.*

*Oheň v slove.
Slovo v básni.*

V dvoch oddieloch svojej zbierky zhromaždil slová o umení milovať, básniť a dotýkať sa hviezd. Domyslené s obzretím: akoby tu kráčal v stopách viacerých našich básnikov — Pavla Országha Hviezdoslava, Ivana Krasuku, Valentína Beniaka, Jána Kostru, Márie Rázusovej-Martákovej. Zaspieval — spolu s nimi — o veciach najdrahších, premilovaných a dopitých až do samého dna úzkosti, ba katarzie. Vášeň a nepokoj. Osud a pieseň. Ich vyvolávanie a spodobňovanie. Prvý oddiel básnickej zbierky Jána Frátrika *Vzácná po dúhe* vyznel v prospech jedinečného ľudského citu a umu — ľúbosti. Lebo z pravosti ľudskej túžby zrodilo sa umenie lásky a s nimi i slovo čisté a zápalisté. Naporúdzi je hoci gazel Tvoja láska:

*Životom vlastným stala sa mi tvoja láska,
pôvaby tvojej duše nemá žiadna z žien,
na trase času zvíľaziť chce tvoja láska,
tá, ktorá nesie kríž a sladí žitia blen.
Nepozná kazu ani hrdze tvoja láska,
je číra spiež a srdce skuté na prsteň.
Jak zlaté slnko zaceľuje tvoja láska,
čo trpké skutočnosti korunuje v sen;
kým v mojich ranách umýva sa tvoja láska,
ty nenápadne berieš z môjho smútku tieň.
To vtedy radosť plače, plače tvoja láska.
Ó, твоjím väžňom som tu v agónii stien.
Cez kameň, mreže prediera sa tvoja láska.
A keď raz roky naše spáli zimný srieň,
samotu temnú vprevedá tvoja láska.*

Druhý oddiel priniesol reflexie o básnickom umení, siahajúce od prostých motívov vecí cez obraz človeka, práce a zeme až po kozmické priestory. Tóny a akordy, s ktorými sme sa uňho stretli predtým, rozozvučal ešte sytejšie v orchestri našej súčasnej poézie, rozšíril ich o vzácnu a trvalú „hudbu slov“.

Nikdy mu nebola a nie je ľahostajná existencia ľud-

stva, ktoré na sklonku tohto storočia, ba tisícročia, žije svoj ťažký mier. Láska vzácna po dúhe pretrvala a pretrváva, hoci sa vymenili registre. Básnický nástroj sa opätovne rozozvučal známym novomeskovským pozdravom a nádejou:

*Ale svet má dobre podoprenú os.
Všetci sme prichýlení pólmi jestvovania.
S nimi vždy závisíme od poskladaných ohňov,
od rozťahnutých krídel.*

Dobrý deň vám, Ľudia.

Slová, ktoré sme uviedli, boli z počiatočných dvoch básní tohto samostatného cyklu na uvedenú tému (*Vzácná po dúhe, Z nelásky do lásky*). Iba tri básne doň napísal Ján Frátrik viazaným veršom. Tú, ktorá vyvrela z hlbín domova a detstva (*Nostalgia*), ako aj dve osobné vyznania (*Na konci bolesti — Za Albinom Baginom, Jubilejný verš — Pri 25. výročí Slovenskej knihy*). Tým akoby vyvažoval prvú časť zbierky, zameranej na zovretosť motívického sveta a tvaru. Voľný verš Jána Frátrika v knihe *Vzácná po dúhe* však nič nestratil z hľadiska využívania jeho bohatých možností v oblasti rytmu a zachovania štatútu obsažnosti zo zdrojov vnútorných poryvov tvorivého subjektu. U Frátrika výstup za básňou značí udržať v nej napätie, vzrušenie, radosť z výkriku a priateľstva slov, príbehy človeka a zrkadlenie jeho myšlienok, ľudskosť, tok každodennosti i večnosti. Svoj autoportrét pravdivo pretavil do veršov:

*Nikdy som sa nehral so slovami
na poéziu. Báseň mi vždy siahala
po srdce. Po lásku
i po život. Neraz bol som mimo
príťažlivosti myšlienky*

*aj mimo slova.
Čosi ako odriekanie.*

Z ústrednej básne zbierky *Vzácná po dúhe* hodno na záver odcitovať ešte pasus, ktorého posledný verš jej dal meno. Súčasne dopovedáva zmysel predchádzajúcich riadkov, pokúšajúcich sa o podobizeň človeka a umelca Jána Frátrika. Nazvime to — ak chcete — tiež krédom jeho básnického zápasu:

*Objaviť vo veciach všetko neobjavené,
len vždy nech ide o príbeh,
o svetlo myšlienky
a o ľudí.
Do čerta aj s — izmami.
Mám rád život.
A to je môj neprerušovaný a večnostný -izmus.*

Dobrý deň, poézia!

A o tom je i kniha vybraných básní *Svedectvo slova*.

(Prešov, máj 1985)

Imrich Vaško

Bibliografia

- Vám, rodni moji*, básne. Žilina, Melantrich 1941
Framienky, verše, triptych I. Žilina 1968
V domovine zvonov, verše, triptych II. Žilina 1969
Kamenný vzdych, básne. Žilina 1969 (odmenené Cenou mesta Žiliny)
Námorný cintorín (Paul Valéry), básnická skladba, preklad. Žilina 1970
Zem zvoní, vybrané verše. Bratislava, Slovenský spisovateľ 1972
Moderné postupy pri rozbere verša, eseje. Žilina 1972 (odmenené cenou J. A. Komenského v Uherskom Brode 1969)
So zdvihnutou básňou, básne. Martin, Vydavateľstvo Osveta 1976
K rozboru literárneho diela, eseje. Bratislava, SPN 1976
Monológy na úvetrí, básne. Martin, Vydavateľstvo Osveta 1980
Sneží na lásku, básne. Bratislava, Slovenský spisovateľ 1981
Vzácná po dúhe, básne. Martin, Vydavateľstvo Osveta 1984
Krajšie mesto Žilina..., umelecká reportáž. Žilina, Okresná knižnica 1984
Diaľky v nás, básne z ciest. Bratislava, Slovenský spisovateľ 1986

V rukopise:

- Ty a ja* (Paul G raldy), básne, preklad
Láska Cec lie Fougereovej (E. Jaloux), román, preklad
Framene, antolgia z francúzskej poézie (Hlbina, Frátrik)
Hymna obzorov, básne

Obsah

Dnes nad zlato (SNL)	5
<i>Odviata a vždy blízke</i>	7
O čo sa podelíme (VRM)	9
Vlastné stigmy (VRM)	10
V poli (VRM)	11
Hľadáme bod (P)	13
Na pergamen XIII (KV)	15
XIV (KV)	16
Do kameňa (KV)	17
Zapadnutý kolorit (MNÚ)	19
Nedohraná romanca (SNL)	21
Odviaty motív (SNL)	22
Keby som dožil (ZB)	23
A na zemi je toľko hviezd (P)	24
Moja krv (P)	27
<i>Súhvezdie lásky</i>	29
Je krehká ako svit (ZZ)	31
Neha (ZZ)	32
Iskra nepokoja (SNL)	33
V lastúrach poranená (VPD)	34
Túžba (SNL)	35
Ak stratíme lásku (SNL)	36
Pohľadom svietiš (SNL)	37
Ale ty si už všade (SNL)	38
Tvoja láska (VPD)	39
Ticho po verši (SNL)	40
Chvilka pre dvoch (MNÚ)	41
Poľský verš (SNL)	42
Toľkokrát (VPD)	43

Rozvíchrenie krvi (MNÚ)	44
Plamienky rokov (VPD)	45
<i>Na odlete lastovíc</i>	47
Rovnováha (ZB)	49
Správanie (ZB)	50
Na matematike (ZB)	52
Jazyk slovenský (ZB)	55
Je po prestávke (ZB)	56
Hodina výtvarnej výchovy (ZB)	58
Fyzika (ZB)	59
S vami (z rukopisu)	61
<i>Diaľky v nás</i>	63
Namiesto pozdravu (DN)	65
Pohľadnica z Nessebaru (DN)	67
Clochardi na brehu Seiny (DN)	69
Londýnske zamyslenie (DN)	70
Spomienka na Roberta Desnosa (DN)	71
Doma (DN)	72
<i>Svedectvo slova</i>	75
So zdvihnutou básňou (ZB)	77
Vlastný hlas (SNL)	78
Nové slovo (ZZ)	80
Kto nám tu povie (VPD)	82
Sneží na lásku III (SNL)	85
Svedectvo slova III (MNÚ)	86
Rodná krajina (ZB)	88
Hymnus živých (DZ)	89
<i>Slovo a čas</i> (Imrich Vaško)	93
<i>Bibliografia</i>	103

Poznámka

Básne označené (VRM) sú zo zbierky Vám, rodni moji, (P) Pramienky, (DZ) V domovine zvonov, (KV) Kamenný vzdych, (ZZ) Zem zvoní, (ZB) So zdvihnutou básňou, (MNÚ) Monológy na úvetri, (SNL) Sneží na lásku, (VPD) Vzácna po dúhe, (DN) Diaľky v nás.

Ján Trátník
Spovedno slova

Vydalo Vydavateľstvo Osveta, n. p., Martin roku 1986 ako svoju 2841. publikáciu

Prebal, väzba a frontispice Branislav Slezáček
Šéfredaktor vydavateľstva Bohuslav Kortman
Zodpovedný redaktor Ondrej Nagaj
Technická redaktorka Katarína Hlavňová
Korektorka Mária Chrenová

301—13/43. Vydanie 1. Náklad 1500. Počet strán 108. AH 5,14 (textu 4,93; obrázkov 0,21). VH 5,29. Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného povstania, n. p., Martin, závod Liptovský Mikuláš. SÚKK 1729/I. — 85

